

**Propozycje tematów badań antidyskryminacyjnych
zebranych między 14 stycznia a 15 lutego 2014r.**

Tematy zakwalifikowane pod względem formalnym

Przesłanka: religia/wyznanie/światopogląd

l.p	Temat	Instytucja/ organizacja	Konkluzje opinii ekspertów
1.	Dyskryminacja Świadków Jehowy	Fundacja Centrum Badań Ormiańskich	<p>Problem nie jest nowy i raczej ma tendencje malejącą, zarówno jeśli idzie o skalę, jak i formy dyskryminacji i uprzedzeń. Skutkami społecznymi tego zjawiska są poczucie marginalizacji i niezrozumienia, ale też utwierdzanie grupy w jej działalności misyjnej. Temat ten był przedmiotem badań – w kontekście postaw i uprzedzeń w stosunku do Świadków Jehowy w społeczeństwie polskim. Dostępne są wyniki badań socjologicznych na ten temat. Co istotne, cel badań określono jako zmianę negatywnego stereotypu Świadków Jehowy w oczach społeczeństwa polskiego, w uzasadnieniu jako grupę badawczą wskazano natomiast Świadków Jehowy. Pozyskana wiedza pozwoli co prawda rozpoznać skalę poczucia dyskryminacji i dyskomfortu wśród Świadków Jehowy, lecz rozpoznanie to w niewielkim stopniu przełoży się na zmianę stereotypu/obrazu tej grupy wyznaniowej w społeczeństwie polskim. Brak rekomendacji do realizacji tego badania. – opinia WP</p> <p>Niechęć wobec Świadków Jehowy nie była dotąd badana systematycznie, więc trudno określić skalę niechęci i przemocy wobec tej grupy religijnej. Należałoby przeprowadzić analizę przestępstw wobec Świadków Jehowy (case studies), wywiady z przedstawicielami tej mniejszości religijnej, systematyczne badanie ilościowe członków mniejszości oraz pilotażowe badanie postaw (np. kilka pytań o stosunek do Świadków Jehowy w badaniu omnibusowym). Badanie powinno być prowadzone w pełnej współpracy z organizacjami zrzeszającymi Świadków Jehowy. – opinia MB</p>
2.	Dyskryminacja osób przynależnych do mniejszości niemieckiej i ewangelickiej	Instytut Filozofii UW	<p>Temat dotyczy dwóch odrębnych problemów – stosunku do ewangelików (kwestia uprzedzeń historycznych) oraz stosunku do mniejszości niemieckiej (charakter narodowo-etniczny, kwestia konfliktogenna). Istnieje wiele badań dotyczących uprzedzeń antyniemieckich w Polsce. Stosunek do protestanckich mniejszości w Polsce również jest przedmiotem badań socjologów religii. Problem dyskryminacji i uprzedzeń wobec mniejszości ewangelickiej wydaje się w Polsce problemem regionalnym, dotyczącym miejsc zamieszkiwanych przez większe skupiska ewangelików i raczej problemem historycznym niż współczesnym. Przedmiot proponowanego badania jest sformułowany bardzo nieprecyzyjnie – dotyczy dwóch odrębnych tematów. Realizacja takiego projektu wymagałoby dużego zaplecza organizacyjnego, wieloosobowego zespołu badawczego i zadań rozpisanych na wiele etapów badawczych. Możliwe byłoby przeprowadzenie ogólnopolskiego sondażu na ten temat oraz analizy dyskursu mediów. Trudno jednak określić przydatność praktyczną takiego badania - opis założeń tego projektu był wyjątkowo subiektywny i nie oddawał faktycznej potrzeby społecznej Brak rekomendacji do realizacji tego badania.</p>
3.	Sytuacja mniejszości religijnych w miejscu pracy	Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskrymina	<p>Można zakładać, że dominacja symboliki katolickiej i organizacji czasu pracy z punktu widzenia oczekiwania katolickiej większości może wywoływać poczucie dyskryminacji i łamania zasady równości Kościołów, grup religijnych i wyznań. Kwestia ta może być zwłaszcza konfliktogenna w kontekście napływu imigrantów oraz – wśród młodszego pokolenia - coraz częstszego dystansowania się od Kościoła katolickiego i antyklerykalizmu. Skala problemu jest dość spora, nie tylko dlatego</p>

		cyjnego	że mamy w Polsce około 6% ludzi niewierzących (badania CBOS), lecz również w powodu nie do końca policzonej liczby wielonarodowych i wielowyznaniowych zespołów zatrudniających imigrantów zarobkowych oraz pracowników pochodzących z innych państw – często nie objętych dotąd badaniami społecznymi. Zjawisko to jest przedmiotem analiz normatywnych, aktów prawnych i rozwiązań regulaminowych. Brak jest natomiast badań socjologiczno-empirycznych na ten temat. Aby móc zrealizować proponowane badanie należy zachować wymogi metodologiczne, dokonać precyzyjnej konceptualizacji i jasnego określenia kto będzie badany. Możliwe byłoby przeprowadzenie sondażu internetowego (omawiana grupa jest w większości skomputeryzowana), w którym zebrane zostaną przykłady naruszeń neutralności religijnej w miejscach pracy. Po dopracowaniu metodologicznym efektem projektu może być powstanie wartościowego raportu wraz z rekomendacjami i opisem „dobrych praktyk”.
4.	Mowa nienawiści w internecie	Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskryminacyjnego	<p>Język nienawiści, dyskryminacji i pogardy zajmuje sporą część zasobów internetowych, zwłaszcza portali i mediów społecznościowych. Problem pojawił się wraz z internetem, prawdopodobnie nigdy nie zostanie wyeliminowany, ale wydaje się, że stopniowo wypracowywane są mechanizmy autoregulacyjne (formy internetowej cenzury oraz realne sankcje w świecie pozawirtualnym). Treści dyskryminacyjne w internecie tworzą i utrwalają negatywne obrazy i stereotypy mniejszościowych grup, a także sprzyjają stygmatyzacji pojedynczych osób (co może mieć tragiczne konsekwencje). Zjawisko mowy nienawiści jest – generalnie – dobrze opisane, zarówno w publicystyce jak i pracach naukowych. Temat ten jest obecnie przedmiotem bardzo intensywnego projektu badawczego Fundacji Stefana Batorego i Centrum Badań nad Uprzedzeniami UW. Prowadzone są (postulowane w niniejszym temacie) badania mniejszości narodowych i ich wrażliwości na mowę nienawiści w internecie. Równolegle prowadzone są też ogólnopolskie ilościowe badania stosunku Polaków do mowy nienawiści.</p> <p>Opinia WP: Proponowany temat jest zdefiniowany zbyt szeroko, a samo badanie miałoby charakter diagnostyczno-opisowy, raczej bez przełożenia na działania praktyczne w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji i mowie nienawiści. Brak rekomendacji do realizacji tego badania.</p> <p>Opinia MB: Opinia MB: Badanie powieli istniejące już przedsięwzięcia badawcze, których wyniki będą z pewnością przydatne w kampaniach przeciwdziałania mowie nienawiści. Brak rekomendacji projektu - ze wskazaniem na projekt popularyzujący wyniki istniejących badań (np. w ramach kampanii Rady Europy "No Hate Speech", stowarzyszenia Wiedza Lokalna, Fundacji Batorego).</p>
5.	Dyskryminacja dzieci niewierzących i nieuczestniczących w lekcjach religii	Towarzystwo Humanistyczne	Opinia WP: Nauczanie religii w szkole i natężenie jego ew. negatywnych skutków w formie jawnych zachowań dyskryminacyjnych raczej będzie maleć niż wzrastać, są one zresztą dziś nieliczne, kwestią ważniejszą są rozwiązania systemowe, związane z dostępem do nauki etyki, organizacją zajęć, wpisywaniem ocen lub „kresków” na świadectwie itd. Te rozwiązania systemowe wymagają analizy dokumentów i działań prawnych, analiz w kategoriach państwa neutralnego światopoglądowo, wolności sumienia i wyznania itd., niż prowadzenia diagnoz socjologicznych w poszukiwaniu przypadków dyskryminacji. Temat był już przedmiotem badań (raport Stowarzyszenia Neutrum z lat 90., inne socjologiczne badania empiryczne). Realizacja proponowanego badania byłaby kosztownym przedsięwzięciem badawczym, jego wyniki potwierdzające ew. indywidualne fakty dyskryminacji religijnej i światopoglądowej niekoniecznie przekładałyby się na wnioski i rekomendacje co do rozwiązań systemowych, związanych z nauczaniem religii w szkole, a te wydają mi się ważniejsze. Brak rekomendacji do realizacji tego badania albo połączenie z tematem nr 6 „Dyskryminacja w dostępie do

			<p>nauczania innych religii poza religią katolicką oraz do lekcji etyki”.</p> <p>Opinia MB: Prawdopodobieństwo wystąpienia problemu wydaje się dość duże z racji powszechności nauczania religii katolickiej w polskich szkołach – która tworzy jasny podział wśród dzieci uczęszczających i nieuczęszczających na lekcje religii. W Polsce mamy około 6% ludzi niewierzących (badania CBOS), więc skala problemu jest stosunkowo duża. Na ten temat jest bardzo niewiele badań (o ogólnym stosunku do osób niewierzących mówią badania Radosława Tyrały z AGH oraz Edyty Mosiej z UW), natomiast skala dyskryminacji dzieci niewierzących nie była chyba tematem systematycznych badań. Temat można zbadać w ramach szerszych badań realizowanych w polskich szkołach (np. włączając ten temat do badań na temat bullyingu czyli przemocy rówieśniczej, lub też dołączając konkretne pytania do badań realizowanych w szkołach przez Instytut Badań Edukacyjnych czy inne tego typu instytucje). Warto zdobyć informacje zarówno od uczniów niereligijnych, jak i od nauczycieli o ewentualnych wypadkach dyskryminacji na tym tle. Wyniki badania mogą zostać przedstawione zarówno w raporcie, jak i w zestawie zaleceń dla szkół, kuratoriów i władz samorządowych. Temat jest z pewnością warty zbadania.</p>
6.	Dyskryminacja w dostępie do nauczania innych religii poza religią katolicką oraz do lekcji etyki	Zespół Poznańskiego Centrum Praw Człowieka INP PAN	<p>Prawdopodobieństwo wystąpienia problemu wydaje się dość duże z racji powszechności nauczania religii katolickiej w polskich szkołach. Jego waga może się zwiększyć wraz z napływem imigrantów do Polski (głównie z Europy Wschodniej i Azji) i powstającą wówczas potrzebą zapewnienia im równego dostępu do nauczania ich religii w szkole. Liczba uczniów chętnych do uczęszczania na etykę również może wzrosnąć. Obecna praktyka szkolna utrwała postawy konformistyczne wśród młodzieży i przekonanie, że przyjęte rozwiązania szkolne są trudne do zmienienia. Długofalowo – utrwała negatywny obraz Kościoła Katolickiego w jego pozycji hegemonu kulturowego, nie dopuszczającego alternatywy edukacyjnej wobec własnej oferty światopoglądowej itd. Temat był już przedmiotem badań socjologicznych (pośrednio lub bezpośrednio im poświęconym). Propozycja tematu wymagałaby rozbicia na trzy zagadnienia: 1) sytuacja w szkołach w zakresie dostępu do lekcji etyki, 2) sytuacja uczniów z mniejszościowych kościołów i grup wyznaniowych w zakresie swobodnego korzystania przez nich z nauczania ich religii w szkole, 3) dyskryminacja wewnątrz środowiska szkolnego (ze strony innych uczniów). Warto, poza analizą obowiązującego prawa i sposobów jego realizacji, przeprowadzić również badanie jakościowe przedstawicieli mniejszości religijnych (wywiady pogłębione) oraz dyrektorów szkół, do których uczęszczają dzieci należące do mniejszości religijnych – w celu zrozumienia barier stojących na drodze do zapewnienia edukacji religijnej dla wyznań niekatolickich oraz lekcji etyki. Badania i wynikające z nich rekomendacje powinny pomóc władzom oświatowym i RPO znaleźć rozwiązania organizacyjnych zapewniających faktyczny, a nie tylko formalny, dostęp do nauczania etyki i religii mniejszościowych w szkole. Wyniki badania mogą zostać przedstawione zarówno w raporcie, jak i w zestawie zaleceń dla szkół, kuratoriów i władz samorządowych. Rekomendacja do realizacji proponowanego badania.</p>
7.	Mowa nienawiści wobec osób o innym wyznaniu/przynależności etnicznej/rasowej/narodowej	Prokuratura Generalna	<p>Problem ten jest ważny i biorąc pod uwagę zwłaszcza mowę nienawiści w niektórych skrajnych środowiskach narodowo-prawicowych i faszystowskich, wydarzeń stadionowych i podkultury „kiboli”, środowisk homofobicznych, wzrostu ksenofobii itd. Można oczekiwać, że mowa nienawiści w najbliższych latach nie będzie zanikać, a wprost przeciwnie – może się rozszerzać i radykalizować. Mowa nienawiści staje się powoli częścią polskiego dyskursu publicznego, zwłaszcza że brak jest ostrej granicy między mową nienawiści a innymi formami ekspresji i krytyki, co przekłada się na ograniczenia w jej zwalczaniu, a tym bardziej penalizowaniu. Kwestia mowy nienawiści w Internecie jest ważnym zagadnieniem, jednak bardzo dokładnie badanym w ramach wielu równoległych projektów badawczych. Temat został jednak przedstawiony przez</p>

		<p>zgłaszającego zbyt lakonicznie, żeby można było dokonać dokładniejszej jego analizy. Zaleca się wykorzystanie wyników przeprowadzonych już badań i ekspertyz.</p> <p>Ważniejszym zadaniem byłoby wykorzystanie już istniejącej wiedzy do opracowania ekspertyz prawnych, semantycznych i socjolingwistycznych precyzujących kategorię „mowy nienawiści”, tak by ułatwić prokuratorom (a także policji i sędziom) interpretację tych zachowań i podejmowanie (lub odstępowanie) ich ścigania i karania. Efektem projektu powinno być przygotowanie materiałów szkoleniowych, z możliwie szerokim spektrum szczegółowo opisanych casusów, i programu szkoleń dla prokuratorów (i, we współpracy z instytucjami sądowniczymi, ewentualnie dla sędziów).</p> <p>Opinia MB: Projekt zbyt skrótowo opisany, jednocześnie sama kwestia mowy nienawiści jest przedmiotem bardzo intensywnych przedsięwzięć praktycznych i badawczych (np. w ramach kampanii Rady Europy "No Hate Speech", stowarzyszenia Wiedza Lokalna, Centrum Badań nad Uprzedzeniami, Fundacji Batorego). Stąd brak rekomendacji projektu.</p>
--	--	---